08/04/2023

Μάνης Χρυσόστομος: Ο Λάζαρος, ο φίλος του Χριστού

/ Ορθόδοξες Προβολές

Ο Λάζαρος ήταν φίλος του Χριστού και ο μόνος, εκτός του κύκλου των δώδεκα μαθητών, που έλαβε ευθέως από τον ίδιο τον Διδάσκαλο, τον λίαν τιμητικό αυτό χαρακτηρισμό, τουτέστιν «φίλος». Ήταν δε αδελφός της Μάρθας και της Μαρίας, όπου την οικία των τριών αυτών αδελφών είχε επισκεφθεί πολλές φορές ο Χριστός και είχε παρευρεθεί μετ' αυτών στη κοινή τράπεζα. Ήταν ο Λάζαρος, εκείνος, τον οποίο ο Χριστός ανέστησε εκ νεκρών και η ανάστασή του αυτή εξιστορείται με ακριβείς λεπτομέρειες στο κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο και μόνον σ' αυτό.

Αξίζει, ευθύς εξ αρχής, ν’ αναφέρουμε τις λεπτομερείς αυτές περιγραφές, τις οποίες ευρίσκουμε στο 11ο κεφάλαιο του κατά Ιωάννου Ευαγγελίου, προς αντίκρουσιν και κάποιων ορθολογιστικών αντιλήψεων.

Πρώτον, στο Ευαγγέλιο αναγράφεται συγκεκριμένος τόπος, ήτοι η Βηθανία, κωμόπολη που απέχει μόλις τρία χιλιόμετρα από τα Ιεροσόλυμα επί της ανατολικής κλιτύος του όρους των Ελαιών.

Δεύτερον, ο Λάζαρος, νεκρός παρέμεινε τέσσερεις ημέρες, «τεταρταίος» αποκαλείται και βέβαια ενταφιασμένος στο μνημείο κατά τα Ιουδαικά ήθη.

Τρίτον, είναι γεγονός ότι στις δύο αδελφές του κυριαρχούσε φόβος ότι υφίσταται έντονη δυσοσμία, έπειτα από την προ τεσσάρων ημερών ταφή.

Τέταρτον, υπάρχει στην ευαγγελική περικοπή λεπτομερέστατη περιγραφή του

μνημείου και της σορού του νεκρού, ήτοι: εντάφια σπάργανά της κατά το έθος ενταφιασμού των Ιουδαίων.

Πέμπτον, έχουμε το γεγονός της εντόνου αντιδράσεως των εχθρών του Χριστού, των Σαδδουκαίων που αρνιόντουσν εν γένει την ανάσταση του ανθρώπου.

Έκτον, ιστορείται ακόμη, η σφοδροτάτη επιθυμία των παραπάνω εχθρών και των Φαρισαίων να θανατώσουν τον Χριστό, αλλά και τον Λάζαρο και έβδομον, αβάσιμη τυγχάνει και η άποψη, ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση της αναστάσεως του Λαζάρου, έχουμε ένα φαινόμενο εγέρσεως από κάποιο εικονικό θάνατο, άποψη, η οποία παραμένει αστήρικτη, αφού έχουμε ενώπιόν μας τετραήμερο νεκρό.

Η ιστορία, μας παρουσιάζει στη συνέχεια την όλη ζωή του Λαζάρου, μετά την εκ νεκρών ανάστασίν του από τον Χριστό, κατά την οποία, ο Λάζαρος ανεχώρησε από την Παλαιστίνη αποφεύγοντας την έχθρα των αρχιερέων, γραμματέων και φαρισαίων, που ζητούσαν να τον θανατώσουν και μετέβη στην Κύπρο. Εκεί εγκαταστάθηκε στην πόλη Κίτιο (σήμερα ονομάζεται Λάρνακα). Αργότερα τον συναντούν οι Απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας και τον χειροτονούν Επίσκοπο Κιτίου.

Έζησε μετά την εκ νεκρών ανάστασίν του τριάκοντα έτη και απέθανε το δεύτερον εκεί στο Κίτιο. Μάλιστα, η όλη επισκοπική του παραμονή και διακονία στη Λάρνακα έχει συνδεθεί με πολλές παραδόσεις. Το λείψανό του τοποθετήθηκε εντός

μαρμαρίνης σαρκοφάγου επί της οποίας χαράχθηκε η επιγραφή «Λάζαρος ο τετραήμερος και φίλος Χριστού». Αργότερα, επί του τάφου του κτίστηκε αρχικά μικρός ναός, ο οποίος επί αυτοκράτορος Λέοντος ΣΤ’ του Σοφού διηυρύνθη σε μεγάλο ωραιότατο βυζαντινό ναό. Κατά δε, το 890 μ.Χ., ο αυτοκράτωρ (ο Λέων ο ΣΤ’) μετέφερε το λείψανον στην Κων/λη.

Την μεταφορά αυτή του ιερού λειψάνου από το Κίτιο στην Κων/λη έχει με δύο λόγους του εγκωμιάσει ο λόγιος Επίσκοπος Καισαρίας Αρέθας εκ Πατρών, ο και μαθητής του Μ. Φωτίου. Οι λόγοι του είναι «Επιβατήριος επί τοις τιμίοις λειψάνοις Λαζάρου, α Λέων ο φιλόχριστος βασιλεύς εκ Κύπρου μετήνεγκεν» (ανέκδ. εν κωδ. Μαρκ. 524 φ. 122) και «Του αυτού, έκφρασις πομπής ιεράς, ην Λέων ευσεβής βασιλεύς επί τοις τιμίοις λειψάνοις πεποίηται του Χριστού φίλου, ότι πρώτως αυτά εκ Κύπρου μετήνεγκεν» (αυτόθι φ. 123). Τα κατοπινά χρόνια, κυρίως τον 18ο αιώνα, έγιναν αξιόλογες επισκευές στον εν λόγω ιερό ναό, όπου υπάρχει και ένα θαυμασίας τέχνης εικονοστάσιο και άλλα συμπληρωματικά κτίρια για ν’ αποτελεί σήμερα το σημαντικότερο μνημείο και ιερό προσκύνημα της πόλεως Λάρνακας.

Πέραν όμως των ιστορικών περιγραφών, η περίπτωση της εορτής του Λαζάρου παρουσιάζει εξαιρετικό θεολογικό και πνευματικό ενδιαφέρον. Έτσι, η έγερση του Λαζάρου από τον Χριστό, όπως πρωτίστως αναφέρει η υμνολογία, τυγχάνει «της παλλιγγενεσίας προοίμιον σωτήριον» και είναι προάγγελος της Αναστάσεως του Χριστού, γι’ αυτό τόσο η Ακολουθία του Όρθρου, όσο και η Θ. Λειτουργία, το Σάββατο του Λαζάρου, έχουν υμνολογικά στοιχεία της αναστασίμου Κυριακής. Ειδικότερα: Ψάλλονται αναστάσιμα ευλογητάρια, λέγεται το «Ανάστασιν Χριστού θεασάμενοι», ψάλλεται στο τέλος του Όρθρου το αναστάσιμο τροπάριο «Σήμερον σωτηρία τω κόσμω γέγονεν», ως και το εφύμνιον του Εισοδικού της Κυριακής «ο αναστάς εκ νεκρών». Επίσης, σε ανάμνηση του τελουμένου κατά τους πρώτους αιώνες μυστηρίου του βαπτίσματος των κατηχουμένων, ψάλλεται αντί του τρισαγίου ύμνου το: «Όσοι εις Χριστόν εβαπτίσθητε». Κατά δε την Απόλυσιν λέγεται: «Ο αναστάς εκ νεκρών», όπως τις Κυριακές.

Αλλά ακόμη η ανάσταση του Λαζάρου είναι και προτύπωση της κοινής αναστάσεως όλων των ανθρώπων κατά την Δευτέρα Παρουσία του Δικαιοκρίτου Χριστού. Συγκεκριμένα, λέγει το Απολυτίκιον: «Την κοινήν ανάστασιν προ του σου Πάθους πιστούμενος, εκ νεκρών ήγειρας τον Λάζαρον Χριστέ ο Θεός˙ όθεν και ημείς ως οι Παίδες, τα της νίκης σύμβολα φέροντες, σοι τω Νικητή του θανάτου βοώμεν˙ Ωσαννά εν τοις υψίστοις, ευλογημένος ο ερχόμενος, εν ονόματι Κυρίου».

Υπάρχει, ωστόσο, μια διαφορά μεταξύ της αναστάσεως του Λαζάρου και της κοινής αναστάσεως. Δηλαδή, ο Λάζαρος μετά την ανάστασή του από τον Χριστό, δεν έλαβε κάποιο πνευματικό σώμα, αλλά έφερε το ίδιο σώμα που είχε πριν αποθάνει. Σώμα, δηλαδή, φθαρτόν και θνητόν, γι' αυτό και πέθανε πάλιν, έπειτα από χρόνια. Τα σώματα, όμως, όλων των ανθρώπων μετά την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού θα είναι πνευματικά, χωρίς τα αναγκαία για την βιολογική συντήρησή τους.

Πράγματι, κατά τον Απ. Παύλον «ο εγείρας εκ νεκρών Χριστόν Ιησούν ζωοποιήσει και τα θνητά σώματα υμών»(Ρωμ. 8,11). Οι χριστιανοί περιμένουμε «ανάστασιν σωμάτων», ως λέγει δε ο Ιερός Δαμασκηνός: «Ανάστασις γαρ η άνωθεν στάσις˙ το σώμα δε εστί το φθειρόμενον και διαλυόμενον και εις χούν μεταβαλλόμενον. Τούτον τοίνυν η άνωθεν σύστασις εικότως καλείται ανάστασις˙ της γαρ δη αθανάτου ψυχής ουκ ανάστασις, αλλ' επάνοδος γίνεται προς το σώμα» (Ιω. Δαμασκηνού, Εκδ. ορθ. πίστεως 4,27, PG 94,1228). Η δε ανάστασις των νεκρών θα είναι καθολική «δικαίων τε και αδίκων». Και για τους ζωντανούς στον παρόντα κόσμο κατά την ώρα της Δευτέρας Παρουσίας ο Απ. Παύλος μας λέγει: «Οι ζώντες οι περιλειπόμενοι εις την παρουσίαν του Κυρίου ου μη φθάσωμεν τους κοιμηθέντας… οι νεκροί εν Χριστώ αναστήσονται πρώτον, έπειτα ημείς οι ζώντες οι περιλειπόμενοι άμα συν αυτοίς αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις εις απάντησιν του Κυρίου εις αέρα˙ και ούτω πάντοτε συν Κυρίω εσόμεθα» (Α' Θεσσ. 4, 15-17). Η αρπαγή αυτή εν νεφέλαις συνδέεται προφανώς και με την αλλαγή του σώματος των αρπαγησομένων, καθ' ότι τα σώματα θα μεταβληθούν απαφθαρτοποιούμενα, δηλαδή θάχουμε άλλου είδους σώματα. Και βέβαια δεν γνωρίζομεν επακριβώς πως θα είναι. Ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης συγκεκριμένα γράφει: «Η ανθρωπίνη φύσις εναφείσα τω θανάτω πάντα τα περί αυτήν ιδιώματα… προς την αφθαρσίαν μεθίσταται και την δόξαν και την τιμήν και την δύναμιν και την εν παντί τελειότητα και το μηκέτι την ζωήν αυτής οικονομείσθαι τοις φυσικοίς ιδιώμασιν, αλλ' εις πνευματικήν τινα και απαθή μεταβήναι κατάστασιν (Περί ψυχής και αναστάσεως, PG 46, 156).

Έπειτα γεννάται το ερώτημα: Γιατί η ανάσταση του Λαζάρου έγινε τέσσερεις ημέρες μετά τον θάνατό του; Η απάντηση είναι η κατωτέρω: Πρώτον για να

φανερωθεί στους απίστους Ιουδαίους, ότι εφ’ όσον Αυτός, ο Χριστός, είχε την δύναμη να αναστήσει ένα νεκρό τεσσάρων ημερών, πόσο βεβαιότατα έχει την δύναμη και εξουσία ν’ αναστήσει τον Εαυτό Του στις τρεις ημέρες. Δεύτερον, για να αποδειχθεί η κυριαρχική εξουσία του Χριστού πάνω στη φθορά, αφού με το θαύμα που έκανε ανέκοψε την αποσύνθεση, την σήψη του σώματος, που ήδη είχε αρχίσει να παρουσιάζεται όταν η Μάρθα του είπε: «Κύριε, ήδη όζει˙ τεταρταίος γαρ εστι» (Ιω. 11,39). Γράφει ωραιότατα ο αγ. Αμφιλόχιος Ικονίου: «Μη ουκ είδες τον Λάζαρον πάλιν καθάπερ ύπνον τον θάνατον αποσεισάμενον; Είδες πως συν αυταίς κηρίαις εβάδιζε, το Δεύρο ακούσας; Είδες πως ηκολούθησε τω προστάγματι ο νεκρός, και ο δεσμός ούν εκώλυσεν; Είδες πως ήρμοσεν η φωνή τω τον διαλυθέντα θανάτω; Ο εκείνα δυνηθείς, και ταύτα δυνήσεται˙ ο τον δούλον αναστήσας, αυτός πολλώ μάλλον εγείρεται. Ο ζωογονήσας τον σεσηπότα, ουκ εάσει νεκρόν εαυτόν» (Εις την ημέραν του Αγίου Σαββάτου, Λόγος Ε’, PG 39, 92-93). Και τρίτον για να καταφανεί ότι, αφού ο Χριστός ως Θεός έχει την δύναμη ν’ αναστήσει τον τεταρταίο Λάζαρο, μπορεί ν’ αναστήσει και τους νεκρούς ανθρώπους, των οποίων τα σώματα έχουν ήδη διαλυθεί. Ως λέγει ο αγ. Κύριλλος Αλεξανδρείας: «Απαρχή γαρ των κεκοιμημένων ο Κύριος και πρωτότοκος εκ νεκρών, λειοτάτην ώσπερ τοις μεθ’ εαυτόν αποτελών διά της ιδίας Αναστάσεως την εις αφθαρσίαν αναδρομήν» (Εις Ιωάν. 18, 7-9, PG 74, 585).

Αλλά μερικά ακόμη σημεία είναι άξια προσοχής, που προέρχονται από τους λόγους του Χριστού.

Πρώτον, είναι η φράση που είπε ο Χριστός στους μαθητές Του: «Λάζαρος ο φίλος ημών κεκοίμηται, αλλά πορεύομαι ίνα εξυπνήσω αυτόν» (Ιω. 11,11). Εδώ ο Χριστός μανθάνουμε, ότι ονομάζει τον θάνατο, κοίμηση, ύπνο. Αυτό είναι η αλήθεια της χριστιανικής διδασκαλίας. Ο θάνατος χαρακτηρίζεται ως ύπνος, οι δε τεθνεώτες ως κεκοιμημένοι. Ο Κύριος εκφράζει την αλήθεια για τον θάνατο. Για μεν τις αδελφές Μάρθα και Μαρία, ο Λάζαρος ήταν νεκρός. Για τον Χριστό, όμως, κοιμόταν και τον εξυπνά. Έτσι, ο θάνατος του σώματος είναι, ως ένας ύπνος, μακρότερος του συνήθους, αφού πρόκειται να καταργηθεί και να νικηθεί με την Ανάσταση του Χριστού.

Δεύτερον, η προσταγή του Χριστού προ του μνημείου είναι πολύ χαρακτηριστική: «Λάζαρε, δεύρο έξω» (Ιω. 11,44). Δεν είπε όπως κατά την ανάσταση της θυγατρός του Ιαείρου απλώς: «Το κοράσιον, σοι λέγω, έγειρε» (Μαρκ. 5,41) ή όπως στην περίπτωση του νεκρού υιού της χήρας της Ναίν: «Νεανίσκε, σοι λέγω, εγέρθητι» (Λουκ. 7,14) και αυτό, γιατί οι δύο αυτοί νεκροί βρισκόντουσαν μπροστά του επί της κλίνης ή του φερέτρου αντίστοιχα. Ο νεκρός όμως Λάζαρος ήταν εγκεκλεισμένος μέσα στον τάφο, ήδη νεκρός τέσσερεις ημέρες. Και το θαύμα της

αναστάσεως του Λαζάρου έγινε ταχέως, «εν ριπή οφθαλμού». Γράφει, εν προκειμένω, ο αγ. Αμφιλόχιος Ικονίου: «Μη οίου τον Κύριον πολλάς φωνάς βεβληκέναι. Άπαξ ελάλησε, και ον έπλασεν, ήγειρεν. Ούτε γαρ ως Ηλίας έκλαυσεν˙ ούτε ως Ελισαίος απόρησε. Μονοφθόγγω φωνή διύπνισε τον παρ' αυτώ καθεύδοντα, ειπών, Λάζαρε, δεύρο έξω˙ εις ο λόγος, και διάφορα τα θαύματα. Μόνον ο Κύριος εφώνησε, Λάζαρε, δεύρο έξω, και ευθέως αι σάρκες απεπληρούντο˙ αι τρίχες αντεφύτοντο˙ αι αρμονίαι συνεδραμούντο˙ αι φλέβες καθαρώ αίματι αντεγεμίζοντο˙ ο άδης κάτωθεν κοπτόμενος τον Λάζαρον προέπεμψεν˙ η ψυχή Λαζάρου παρακτρατουμένη, και υπό των αγγέλων παρακαλουμένη, το ίδιον εις το ίδιον μετεχωνεύετο˙ και το πάντων ενδοξότερον ην, ότι πανταχόθεν δεδεμένος ην τους πόδας και την όψιν κηρίαις, και ανεμποδίστως εβάδιζε» (Αμφιλοχίου Ικονίου, Λόγος εις τον τετραήμερον Λάζαρον, PG 39, 65).

Μ' αυτή την κυριαρχική προσταγή ο Χριστός θέλει να δείξει και πως θα γίνει και η κοινή ανάσταση. Δηλαδή, όπως μετά την σταθερή και αποφασιστική προσταγή του Χριστού ο Λάζαρος έλαβε από την νέκρωση ζωή, κατά παρόμοιο τρόπο με μία προσταγή θα γίνει το ίδιο μ' όλους τους ανθρώπους στη Δευτέρα Παρουσία. Η προσταγή αυτή, έτσι, είναι τύπος της σάλπιγγος του αρχαγγέλου, που θ' ακουστεί κατά την συντέλεια του κόσμου και θα επισυναχθεί όλο το ανθρώπινο γένος ενώπιόν Του για την τελική και δικαία κρίση υπό του Δικαιοκρίτου Χριστού (Ματθ. 24, 30-31 και 25, 31-32).

Τρίτον, η φράση του Χριστού «Λύσατε αυτόν και άφετε υπάγειν» (Ιω. 11, 44). Ο Χριστός ήθελε οι Ιουδαίοι να τον λύσουν από τα βάσανα και ο Λάζαρος μόνος του να βαδίσει. Και τούτο, ώστε οι ίδιοι οι άνθρωποι να λάβουν πειστήρια του θαύματος και τον Λάζαρον τον πρώην νεκρόν, να τον δούν ολοζώντανο να περπατά μόνος του. Ο θάνατος του Λαζάρου δεν ήταν ούτε εικονικός, ούτε φαντασία, ούτε ψέμμα. Έτσι, με τον λόγο Του αυτό ο Χριστός κάμνει το αδύνατον στους ανθρώπους και αφήνει το δυνατόν να το κάμνουν οι άνθρωποι, ως συνέργεια στο θείο έργο.

Και τέταρτον, κορυφαία είναι η θεία διακήρυξη του Χριστού προς την Μάρθα αλλά και προς όλους τους πιστούς όλων των αιώνων, ότι: «Εγώ ειμι η ανάστασις και η ζωή» (Ιω. 11,25). Οι λόγοι αυτοί δηλώνουν ότι διά της Αναστάσεώς Του, εκ «θανάτου προς ζωήν και εκ γης προς ουρανόν Χριστός ο Θεός ημάς διεβίβασε» (Ειρμός α' ωδής αναστασίμου κανόνος όρθρου Κυριακής του Πάσχα). Ο Αναστάς Ιησούς Χριστός καταλύει τον θάνατο, συντρίβει τον Άδη, ελευθερώνει τους εκεί δεσμίους και σώζει τον άνθρωπο. Έτσι, συνεχίζει την διακήρυξή Του ο Χριστός ότι: «Ο πιστεύων εις εμέ, καν αποθάνη, ζήσεται˙ και πας ο ζων και πιστεύων εις εμέ ου

μη αποθάνη εις τον αιώνα» (Ιω. 11,26). Αυτή είναι η σωτηριολογική σημασία της Αναστάσεως.

Εν προκειμένω, «τη αυτή ημέρα, Σαββάτω προ των Βαίων, εορτάζομεν την Έγερσιν του εν τάφω τετραημέρου, αγίου και δικαίου φίλου του Χριστού Λαζάρου». Τουτέστιν, ο Λάζαρος «διηκόνησε» δύο μυστήρια. Του θανάτου και της αναστάσεως. Ο Χριστός έρχεται και διά του Λαζάρου προμηνύει και καταδεικνύει ότι «έσχατος εχθρός καταργείται ο θάνατος» (Α’ Κορ. 15,26) και «μη φοβού… ιδού ζων ειμι εις τους αιώνας των αιώνων» (Αποκ. 1,17-18). Είναι «ο στάχυς της ζωής».